

Valmius- ja jatkuvuudenhallinnan suunnitelma – valmiussuunnitelman yleinen osa

Hyväksytty, kunnanjohtajan päätös 8.2.2023, § 4

Sisällysluettelo

Yleistä.....	4
1 Strateginen valmiuden ja jatkuvuuden hallinnan suunnitelma.....	5
1.1 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa	5
Turvallisuuden johtaminen.....	6
Turvallisuuden arvoketju.....	7
Varautumisen ja jatkuvuussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet.....	8
Varautuminen ja jatkuvuussuunnittelu ennaltaehkäisevänä toimintana	9
Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen	9
1.2 Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat.....	10
Huomioitavat Mäntsälän kunnan erityispiirteet.....	12
1.4 Kunnan jatkuvuudenhallinnan arviointi ja kehittäminen	13
1.5 Varautumiskoulutus ja harjoitukset	15
1.6 Riskienhallinnan ja valmiussuunnittelun vastuut ja roolit kuntakonsernissa.....	16
1.7 Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessä palvelutuotannossa	17
1.8 Kuntakonsernin, palvelualueiden, hyvinvointialueen ja kuntayhtymien valmiuden ja jatkuvuudenhallinnan suunnitelmien yhteensovittaminen	18
2 Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteenhallinta ja jatkuvuuden turvaaminen	19
2.1 Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet	19
2.2. Uhkien ja riskien hallinta	19
2.3 Tilannekuva, tilannetietoisuus ja johtaminen.....	20
2.4 Johtamispaikat	20
Henkilöstön tavoitettavuus	21
2.6 Luottamushenkilöiden informointi	22
2.7 Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa	22
2.8 Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa	22
2.9 Väestön varoittaminen ja suojaaminen.....	23
3 Vakavat ja pitkittyneet häiriötilanteet sekä puolustustila	23
3.1 Vakavien tai pitkittyneiden häiriötilanteiden vaikutukset kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin	23
3.2 Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut.....	24
3.2.1 Vastuut kiinteistövarauksista	24
3.3 Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio	24
4 Keskeisiä käsitteitä.....	25
LIITTEET	26

Liite 1. Ennakolta tehtävät toimenpiteet häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamista ja viestintää varten	26
Liite 2. Esimerkkejä häiriötilannekorteista	32

Yleistä

Valmiuslain mukaan kunnan tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä toimenpitein varmistaa tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan organisaation varautumista tavalla, missä voimavarojen käyttö ja toiminta suunnitellaan sekä priorisoidaan häiriötilanteen vaatimusten mukaisesti ottamalla huomioon myös valmiuslain tarkoittamat poikkeusolot. Tämä asiakirja nimetään Mäntsälän kunnan Valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelma. Tämä asiakirja sisältää kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan. Jatkossa käytetään sana lyhennettä JASU (Jatkuvuussuunnitelma) kuvaamaan asiakirjaa.

Valmiussuunnittelu on prosessi, jossa

- Tunnistetaan, arvioidaan ja analysoidaan kunnan toimintaan tai sen alueeseen kohdistuvia uhkia sekä toiminnan haavoittuvuuksia,
- Kartoitetaan ja arvioidaan olemassa olevia ja tarvittavia resursseja häiriötilanteiden hallinnassa,
- Suunnitellaan toimintamalleja,
- Neuvotellaan ja sovitaan eri yhteistyötahojen ja sidosryhmien kanssa tietojen välittämisestä ja yhteistoiminnasta yms.

Valmiussuunnittelu on lisäksi konkreettisten varautumistoimenpiteiden toimeenpanoa, esimerkiksi

- Yhteistoimintasopimusten ja –muistioiden laatimista,
- Varausten tekemistä,
- Toiminnan varmistamisen ja tilanteen hallinnan edellyttämän materiaalin ja kaluston hankintoja sekä
- Henkilöstön perehdyttämistä ja kouluttamista.

Valmiussuunnitteluun sisältyy sekä hallinnollisia ulottuvuuksia että materiaalisia ulottuvuuksia.

Varautuminen suunnitellaan kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä. Kunnan valmiussuunnittelu jakautuu tähän yleisen osan sisältävään asiakirjaan ja palvelualuekohtaisiin valmiussuunnitelmiin. JASU on kuntalaisten nähtävissä Kunnan nettisivuilla mantsala.fi.

Kunnanjohtajan johdolla toimiva valmiusjohtoryhmä (Vsjoery) vastaa strategisen jatkuvuuden hallinnan kehittämisestä sekä operatiivisesta toiminnasta jatkuvuuden hallinnassa. Vsjoery koostuu kunnan johtavista- ja vastuualueensa mukaisista viranhaltijoista sekä kunnan tytäryhtiön edustajista (Nivos Oy). Poliisilla, Hyvinvointialueella (sote ja pelastuslaitos) sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksella on edustajansa ryhmässä.

JASU:aan on koottu koko kuntakonsernia koskevat yhteiset linjaukset ja toimintaperiaatteet noudatettavaksi myös palvelualueilla sekä merkittävimmät kuntakonsernia koskevat riskit. JASU toimii kuntakonsernin eri toimijoiden valmiussuunnittelua ja jatkuvuuden hallintaa sekä häiriötilanteiden aikaista toimintaa yhteen sovittavana ja painopisteitä asettavana asiakirjana. JASU koostuu kolmesta kokonaisuudesta

- strateginen valmiuden ja jatkuvuuden hallinnan suunnitelma,
- operatiivinen valmiuden ja jatkuvuuden hallinnan suunnitelma häiriötilanteiden hallintaa varten sekä
- Vakavien ja pitkittyneiden häiriötilanteiden ja puolustustilan erityiskysymyksiä koskeva suunnitelman osa.

PEO:n mallin pohjalta muokattu kolmitasoinen suunnitelmakokonaisuus

Kuva: Kolmitasoinen suunnitelmakokonaisuus. Muokattu lähteestä: Pelastusopiston malli / Jussi Korhonen.

1 Strateginen valmiuden ja jatkuvuuden hallinnan suunnitelma

1.1 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudenhallinta kuntakonsernissa

Pääpaino varautumisen suunnittelussa on normaaliolojen häiriötilanteiden hallinnassa. Mäntsälän kunnan voimassa olevassa kuntastrategiassa turvallisuus on määritelty keskeiseksi tavoitteeksi. Tämän perusteella painopisteeksi nousee positiivisen turvallisuuskulttuurin ja turvallisuustietoisuuden vahvistaminen sekä toimintaedellytysten turvaaminen kaikissa tilanteissa. Nivos Oy, kunnan tytäryhtiönä vastaa kriittisestä oman palvelutoimintansa (energia ja vesi) mukaisesta varautumisesta ja toiminnan kehittämisestä yhteistyössä kunnan varautumisen ja jatkuvuuden hallinnan kanssa.

”Tavoitteena tulee olla kriisinkestävä kuntakonserni, jolla on valmius toimia sekä tuottaa palveluja kaikissa turvallisuustilanteissa. Varautumisella, jatkuvuudenhallinnalla ja osaavan henkilöstön asiantuntemuksella torjutaan uhkia sekä vahvistetaan kunnan kykyä vakavista

tilanteista toipumiseen.”

– Minna Karhunen, toimitusjohtaja, Kuntaliitto

Valmiuden ylläpito on osa organisaation normaalia toimintaa. Painopistettä suunnataan ennalta estävään toimintaan, häiriötilanteiden hallintaan sekä vaikutusten minimointiin ja palautumiseen.

Turvallisuuden johtaminen

Kunnan johdon tulee huolehtia siitä, että varautumisen tavoitteet ja prosessit ovat osa kunnan ja kuntakonsernin päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Näiden lisäksi varautumisen tulee olla osa kuntakonsernin strategista johtamista. Vaikka riskienhallinta ja varautuminen ovat lakisääteisiä tehtäviä, ne käytännössä oikeasti palvelevat johtamista ja hyödyttävät kuntaorganisaatiota, henkilöstöä ja kuntalaisia.

Keskeiset turvallisuuden johtamisen asiakirjat

- kuntastrategia
- hallintosääntö
- talousarvio ja taloussuunnitelma
- sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet ja suunnitelmat
- teema-/yksikkökohtaiset turvallisuussuunnitelmat
- Tytäryhtiöiden ja keskeisten sidosryhmien turvallisuussuunnitelmat
- hankintaohje
- henkilöstösuunnitelma
- kunnan hyvinvointisuunnitelma ja –kertomus
- kunnan viestintäperiaatteet ja kriisiviestintäohje

Varautumisen toimenpiteet ja niiden arviointi sisällytetään osaksi normaaleja raportointikäytänteitä, kuten tilinpäätöstä, toimintakertomusta ja osavuosikatsauksia. Säännölliset katsaukset luottamuselimille sekä johtoryhmien katsaukset turvallisuus- ja varautumisasioista kehittävät turvallisuuskulttuuria ja lisäävät avainhenkilöiden riskitietoisuutta.

Säännölliset kypsyysanalyysit (JATKE- ja KUJA-työkalut) hyödyntävät jatkuvuudenhallinnan kehittymistä suunnittelussa, seurannassa ja raportoinnissa.

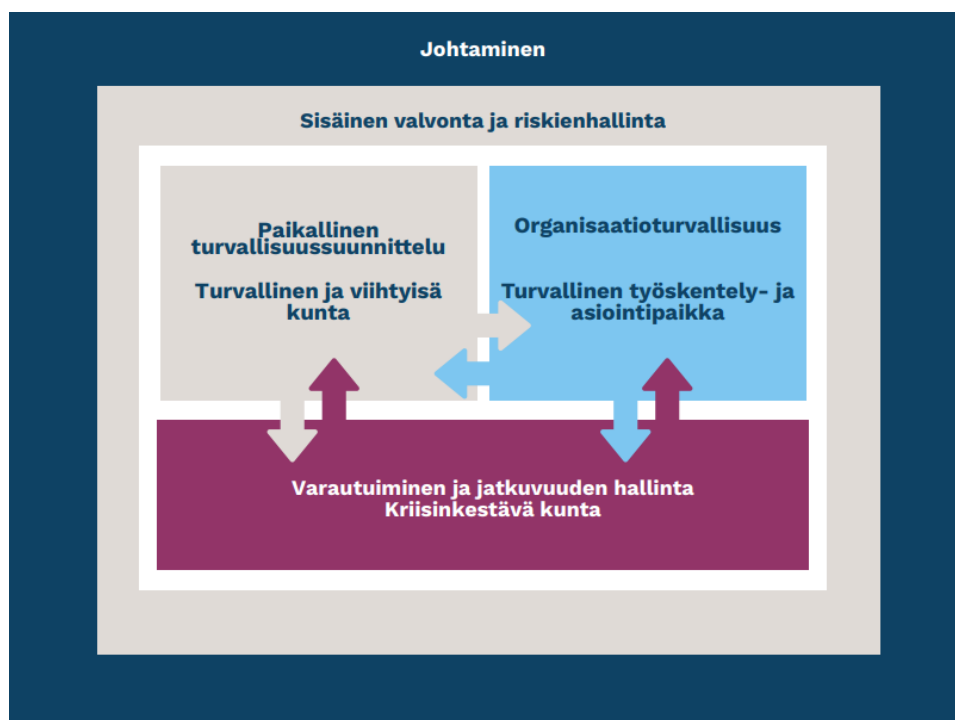
Lähtökohtamme on, että ymmärtämällä paremmin organisaatiota ilmiönä ja erilaisia organisatorisia tekijöitä, ymmärrämme myös paremmin, mitä turvallisuus on ja miten se syntyy. Tämä johtuu turvallisuuden luonteesta, joka syntyy organisaation toiminnasta, ja jota ei voida palauttaa takaisin alkuperäisiin tekijöihinsä.

Vain koko organisaatiota – ihmiset, teknologia ja töiden organisointi mukaan lukien – hahmottamalla voimme pyrkiä johtamaan turvallisuutta ja ehkäisemään onnettomuuksia.

(Reiman ja Oedewald: Turvallisuuskriittiset organisaatiot 2008, 36.)

Johtaminen sekä sisäinen valvonta ja riskienhallinta muodostavat turvallisuusjohtamisen kehyksen sekä samalla määrittävät järjestämisen ja toteuttamisen periaatteet. Varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan tarkoituksena on varmistaa kunnan keskeisten tehtävien hoitaminen mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa tilanteissa sekä parantaa henkilöstön ja kuntalaisten kriisikestävyyttä.

Organisaatioturvallisuuden tarkoituksena on turvata, että kunnan organisaatiot ovat turvallisia työskentely- ja asiointipaikkoja. Paikallisen turvallisuussuunnittelun tarkoituksena on turvata, että kunta on turvallinen ja viihtyisä. Alla oleva kuva on esimerkki turvallisuusjohtamisen kokonaisuuden hahmottamisesta. Kokonaisuuden eri ulottuvuudet ovat osittain päällekkäisiä ja niillä voi olla huomattavia keskinäisriippuvuuksia.

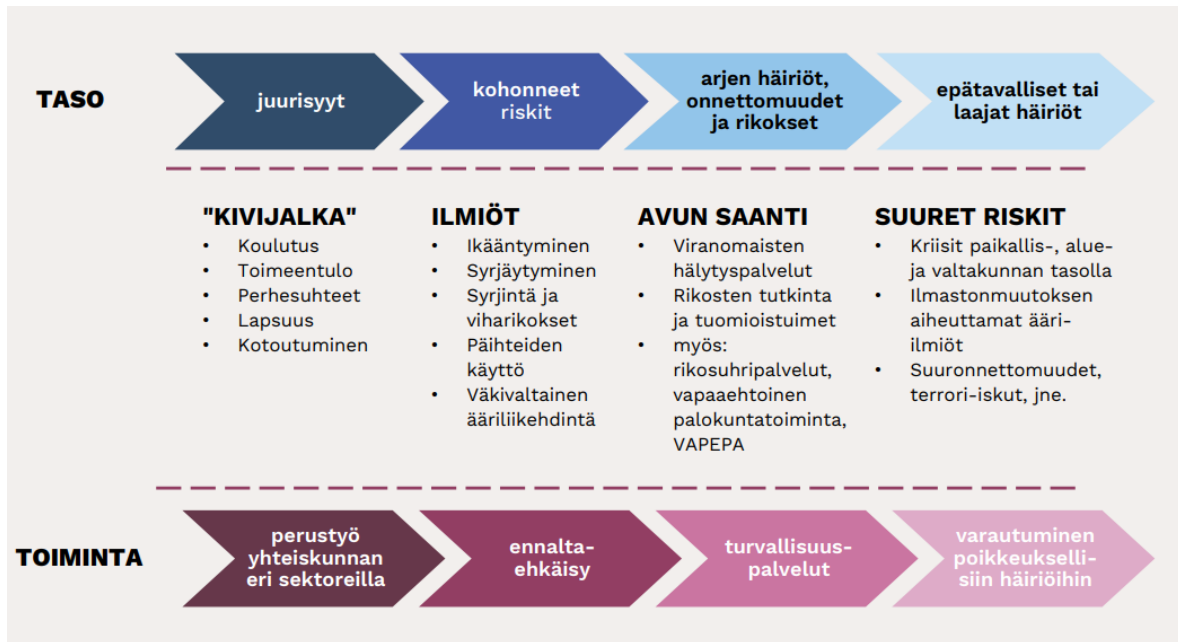
Lähde: 16.9.2022 Kunnan varautumisen johtaminen

<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/turvallisuus-ja-varautuminen>

Turvallisuuden arvoketju

Kunnan keskeisiin tehtäviin kuuluvat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Myös turvallisuusjohtamisen kokonaisuus tukee siihen liittyviä tavoitteita. Turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan monesti jo hyvinvointia ja terveyttä edistävillä toimenpiteillä. Vastaavasti häiriötilanteet vaikuttavat usein negatiivisesti hyvinvointiin. Paikallinen turvallisuussuunnittelu on lähellä sekä varautumista että hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tämän vuoksi on tärkeä määritellä paikallisista lähtökohdista, miten turvallisuussuunnittelun ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä työ järjestetään kokonaisuutena ja miltä osin työssä voidaan hyödyntää samoja rakenteita ja prosesseja.

Turvallisuussuunnittelun ja varautumisen näkökulmana on nimenomaisesti turvallisuus – joko arjessa (turvallisuussuunnittelu) tai häiriötilanteissa (varautuminen). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ovat laajemmat ja turvallisuuden parantaminen on yksi niistä. Alla oleva kuva turvallisuuden arvoketjusta auttaa hahmottamaan toimenpiteiden sekä kunnan eri suunnitelmien kohdistumista.

Lähde 16.9.2022 Turvallisuuden arvoketju

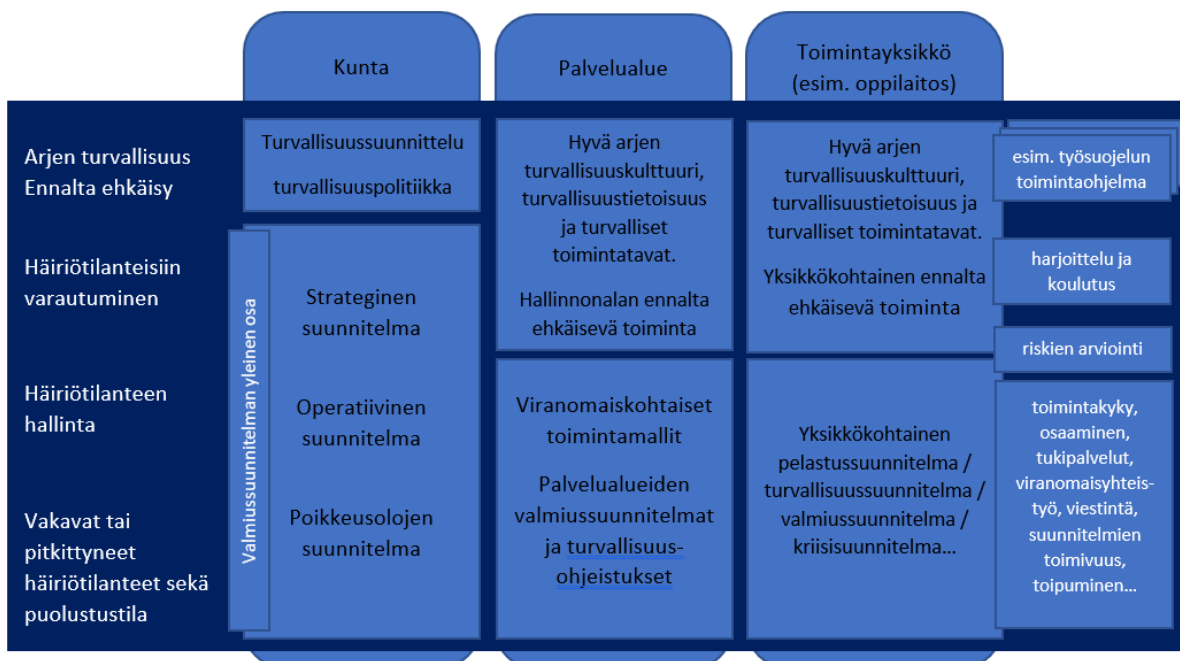
<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/turvallisuus-ja-varautuminen>

Varautumisen ja jatkuvuussuunnittelun tarkoitus ja tavoitteet

Varautumisen päämääränä on

- Huolehtia onnettomuuksien ja häiriötilanteiden ehkäisystä,
- Valmistautua toimintaan niiden uhatessa tai sattessa ja
- Suunnitella toipuminen.

Tavoitteena on tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen sekä vahvistaa organisaation häiriöiden sietokykyä (resilienssi).

Kuva: Varautumisen ja turvallisuussuunnittelun muodostama kokonaisuus

Varautuminen ja jatkuvuussuunnittelu ennaltaehkäisevänä toimintana

Varautumiseen ja jatkuvuuden hallintaan kuuluu olennaisesti riskienarviointi, jonka tavoitteena on riskien pienentäminen, välttäminen, poistaminen, siirtäminen sekä vahingontorjunta ja seurauksiin varautuminen toiminnallisesti. Riskienarvioinnin lisäksi varaudutaan häiriötilanteiden ennaltaehkäisyyn ja toteutuneiden riskien seurausten minimointiin ja vaikutusten poistamiseen. Varautumista ja valmiutta koskevat suunnitelmat pidetään ajan tasalla. Palvelualueilla tapahtuva toiminta on monelta osin ennaltaehkäisevää työtä. Palvelualueiden tulee tämän lisäksi edistää hyvää arjen turvallisuuskulttuuria, turvallisuustietoisuutta ja turvallisia toimintatapoja. Palvelualueiden tulee edistää hallinnonalan ennaltaehkäisevää sekä yksikkökohtaista ennalta ehkäisevää työtä sekä palvelualueiden valmiussuunnitelmien että turvallisuussuunnitelmien tasoilla, yllä olevan kuvan mukaisesti (kuva varautumisen ja turvallisuussuunnittelun muodostamasta kokonaisuudesta).

Yritysten, yhteisöjen ja kotitalouksien itsenäinen varautuminen häiriötilanteisiin on myös huomioitava osana kunnan valmiussuunnittelua. Tähän kuuluu mm. Kotivaratietoisuuden levittäminen (<http://www.spek.fi/Suomeksi/Varautuminen-ja-vss/Kotivara>).

Suomi on tietoyhteiskuntana riippuvainen tietoverkkojen ja -järjestelmien toiminnasta ja näin ollen myös erittäin haavoittuvainen niihin kohdistuville häiriöille. Tästä keskinäisriippuvaisesta ja moninaisesta sähköisessä muodossa olevan tiedon käsittelyyn tarkoitettu ympäristöstä käytetään termiä kybertoimintaympäristö. (YTS 2017)

Kybertoimintaympäristöön kohdistuvat uhkat ovat muuttuneet vaikutuksiltaan aiempaa vaarallisemmiksi yksittäisten ihmisten, yritysten sekä koko yhteiskunnan kannalta. Uhkia muodostavat toimijat ovat ammattimaisempia kuin ennen ja nykyään niihin voidaan laskea kuuluviksi myös valtiolliset toimijat. Kybertoimintaympäristössä toteutettavia hyökkäyksiä voidaan käyttää poliittisen ja taloudellisen painostuksen välineinä ja vakavassa kriisissä yhtenä vaikuttamiskeinona perinteisten sotilaallisten voimakeinojen ohella. (YTS 2017).

Mäntsälän kunnan kybertoimintaympäristön hallinnan tavoitteena tietoturallinen toiminta, jota luodaan yhdessä ulkoisen palvelutuottajan kanssa. Ajantasaisella tietoturvapoliitikalla sekä tietoturvaperiaatteilla ja niiden käytäntöön viennillä kunta pystyy varautumaan tietoverkkojen haavoittuvuuksiin ja palvelunestohäiriöihin. Henkilöstön tietoturvaosaaminen ja niitä kehittävä koulutus on avainasemassa. Kunta osallistuu valtakunnallisiin harjoituksiin (Taisto ja muut harjoitukset) säännöllisesti.

Kunnilla on myös tärkeä rooli yhteiskunnan huoltovarmuuden ylläpitämisessä. Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista ohjaa myös kuntia turvaamaan elintärkeiden toimintojen tarvitsemat resurssit toiminnassaan ja talouden suunnitelmissaan.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kunta huolehtii osaltaan mm. vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana tarvitsemastaan kriittisestä materiaalista, kalustosta, tiloista, logistiikasta ja henkilöstöstä, jotka liittyvät kunnan kriittisiin palveluihin ja infrastruktuuriin. Kuntien huoltovarmuuden kehittämiskumppanina ja ohjeistajana toimii työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toimiva Huoltovarmuuskeskus.

Häiriötilanteen hallinnan ja johtamisen edellytysten turvaaminen

Häiriötilanteen tehokkaan hallinnan ja johtamisen kannalta on keskeistä, että tarvittavat toimenpiteet käynnistetään viipymättä ja riittävässä laajuudessa.

Hyvä johtaminen edellyttää:

- selkeää johtovastuuta, toimijoiden roolitusta ja toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekokykyä
- tilannekuvan muodostamista (tilanneymmärrys, arvio tilanteen kehittymisestä),
- kriisiviestintää,
- tiedon jakamista ja sitä tukevia teknisiä ratkaisuja,
- toiminnan jatkuvuudenhallintaa ja
- yhteistoimintaa.

Johtaminen on elintärkeä toiminto, joka luo pohjan muiden toimintojen turvaamiselle. Johtamiskyky on kyettävä turvaamaan kaikissa tilanteissa ja kaikilla toimintatasoilla. Tehokas häiriötilanteiden hallinta edellyttää tiivistä yhteistyötä johtamisen, tilannekuvan ja viestinnän välillä.

1.2 Elintärkeät ja kriittiset toiminnot sekä niihin kohdistuvat uhkat

Uudenmaan alueellinen riskiarvio on laadittu osana Suomen kansallisen riskiarvion päivitystyötä vuonna 2018. Kansallinen riskiarvio perustuu Euroopan unionin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU), jonka velvoittamana jäsenmaiden tulee arvioida säännöllisesti riskit, jotka voivat aiheuttaa tarpeen pyytää pelastustoimen apua muilta mailta. Kansallisessa riskiarviossa kartoitetaan valtakunnallisella tasolla erilaiset ihmisiä, ympäristöä, omaisuutta sekä kriittisiä järjestelmiä ja palveluja uhkaavat riskit, joihin viranomaisten on toiminnassaan varauduttava. Ensimmäisen kerran vuonna 2015 laadittu kansallinen riskiarvio päivitetään kolmen vuoden välein. Vuonna 2018 tehtävän päivityksen myötä kansallinen riskiarvio kattaa kaikki Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa huomioituiden uhkamallit, minkä lisäksi kansallista riskiarviota täydennetään alueellisilla riskiarvioilla.

Kansallinen riskiarvio

<https://intermin.fi/pelastustoimi/varautuminen/kansallinen-riskiarvio>

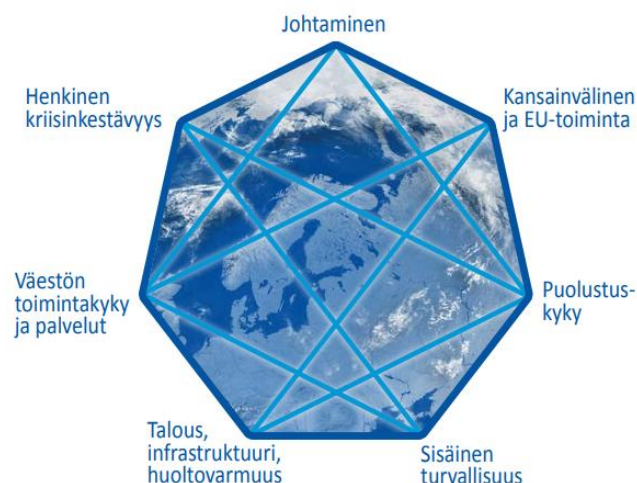
Alueellinen riskiarvio – Uusimaa

(Alueellinen työ käynnissä, määräaika 31.3.2023)

<https://intermin.fi/documents/1410869/12562948/Uusimaa.pdf/666644ba-f4d7-6703-9997-752720017fc1/Uusimaa.pdf?t=1551954391000>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia on valtioneuvoston hyväksymä periaatepäätös suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden toimintamallista. Strategian mukaan kunnat, viranomaiset, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset yhteistyössä huolehtivat suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuudesta. Varmistaessaan omien ydintehtäviensä jatkuvuuden, kunnat samalla osaltaan turvaavat yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden kuvassa olevan jäsenyyksen mukaisesti:

ELINTÄRKEÄT TOIMINNOT

Kuva 2: Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS 2017) ja Valtioneuvoston selonteossa 2021 on kuvattu uhkamalleja ja Suomen sisäisen turvallisuuden tilaa ja siihen kohdistuvia muutosvoimia.

Näiden pohjalta on laadittu riskiarvio, joka huomioi elintärkeät ja kriittiset toiminta-alueet huomioiden Mäntsälän kunnan paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja toimintaympäristön.

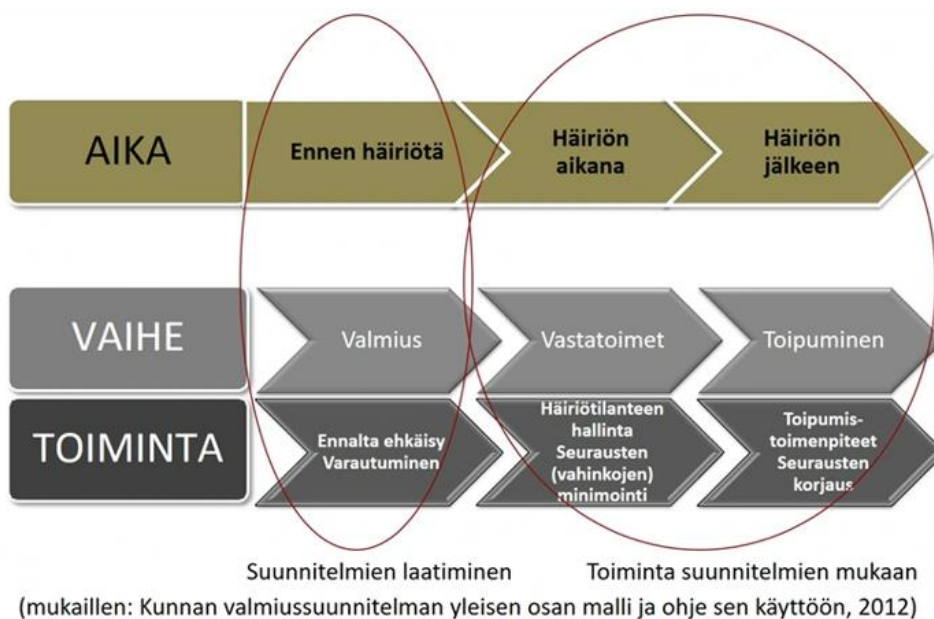
1.3 Kunnan riskienhallinnan menettelyt

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Mäntsälän valtuuston hyväksymien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia kuntakonsernin toimielimiä ja johtohenkilöitä sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida, hallita ja raportoida toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinta käsittää kuntakonsernin lyhyen ja pitkän aikavälin strategiset, taloudelliset, toiminnalliset ja vahinkoriskit, jotka voivat olla ulkoisia ja sisäisiä. Riskienhallinnan tulee kohdistua koko kuntakonserniin sekä ulkoistettuihin palveluihin.

Kunnanhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi.

Kunnanhallitus kokoaa näiden perusteella koko kuntakonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Palvelualueet kartoittavat toimintaansa liittyvät riskit ja laativat omat riskienhallintasuunnitelmansa, huomioiden alla olevan kuvan mukaiset vaiheet (ennen häiriötä, häiriön aikana ja häiriön jälkeen). (Mäntsälän kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet, 2020)

Riskienhallinnassa noudatetaan seuraavia periaatteita:

1. Riskit luokitellaan strategisiin, taloudellisiin, toiminnallisiin, henkilö- /vahinkoriskeihin sekä maineriskeihin.
2. Riskien kartoituksen keskeinen tarkoitus on tunnistaa riskit, joilla on merkitystä toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisen sekä henkilöstön ja kunnan asukkaiden turvallisuuden kannalta.

Huomioitavat Mäntsälän kunnan erityispiirteet

Mäntsälän kunta sijaitsee pääkaupunkiseudun reunavyöhykkeellä n. 60 km:n päässä Helsingistä. Mäntsälän kautta kulkee valtakunnallinen pääväylä eli valtatie E75, poikittainen valtaväylä 25 sekä rautatie Helsingistä Lahteen. Helsinki-Vantaan lentokentälle on matkaa noin 45 km.

Tunnistettuja merkittäviä riskejä ovat:

- Vaarallisten aineiden kuljetukset (räjähteet, polttoaineet, vaaralliset kemikaalit ym.)
- Liikenteen suuronnettomuudet (tukkeutuvat pääväylät)
- Sähkön toimitusvarmuus; normaalioloissakin on osoittautunut riskialttiiksi johtuen verkon ylläpitoon liittyvistä ongelmista. Sähkön siirrosta tapahtuvat häiriöt voivat vaikeuttaa merkittävästi elintärkeiden toimintojen hoitamista. Koska myös viestintä normaalioloissa perustuu lähes kokonaan sähköisiin yhteyksiin, on korvaavien nopeiden viestintätapojen ylläpitäminen välttämätöntä.
- Alueen pohjavesireservit ovat riskialttiita esim. suurista vaarallisten aineiden kuljetuksista johtuen. Pääosa kunnan teollisuusalueista sijaitsee pohjavesialueella. Tämä voi asettaa haasteita paikalliselle vedenjakelulle.
- Kunnan laajuus ja harvaan asutut alueet voivat olla haasteellisia tiedonvälityksen osalta.
- Ulkoistettujen palveluiden jatkuvuuden hallinnan turvaaminen (talous, HR, it-palvelut)
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelutuotannon yhteistyön varmistaminen kaikissa häiriö- ja poikkeustilanteissa.
- Oman palvelutuotannon turvaaminen, esim. työmarkkinahäiriö

- Psykososiaalisen tuen ja traumaattisten kriisitilanteiden hallinta. Kyseisissä tilanteissa tarve yhteistoiminnalle, joissa eri toimijoiden roolit ja tehtävien yhteensovittamisen voi aiheuttaa haasteita. Eri toimijoita ovat mm. Kunta, seurakunta, yhdistykset, yritykset jne.

Kunnalla on satoja lakisääteisiä tehtäviä. Ydintehtävät ovat niitä palveluja, joita kuntalaiset tarvitsevat päivittäin kaikissa olosuhteissa, myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kunnan tulee kartoittaa ja priorisoida ydintehtävänsä (kriittisyysluokittelu) erityisesti kuntalaisten palvelutarpeen kannalta.

Esimerkkejä kunnan ydintehtäviin liittyvistä kriittisistä toiminnoista:

- Palveluiden ja toimitilojen turvallisuus henkilöstölle, asiakkaille ja ympäristölle
- Henkilöstön saatavuus, osaaminen ja jaksaminen
- Palvelutuotannon vaatimat materiaalit ja laitteet
- Palkanmaksu ja maksuliikenne
- Viestintä ja riittävä tilannetieto
- Tietoliikenteen ja tietoteknisten järjestelmien varmistaminen
- Keskeisten rakennusten ja toimintojen ylläpito ja sähkönjakelun varmistaminen
- Häiriötilanteissa erikseen määriteltyjen kiinteistöjen toiminnan varmistaminen
- Energian ja vedensaannin turvaaminen lainsäädännön edellyttämällä tavalla

Kunnan johtoryhmä arvioi säännöllisesti kunnan ydintehtäviin ja kriittisiin toimintoihin liittyviä riskejä. Palvelualueiden tulee toteuttaa omaa riskien arviointia perustuen edellä mainittuihin toimintoihin. Tämän lisäksi, nykyinen turvallisuustilanne huomioiden, jokaisella palvelualueella tarkastellaan erityisesti seuraavia kriittisiin toimintoihin liittyviä riskejä: sähkökatkoihin varautuminen, kriisiviestintä ja kyberturvallisuus.

Kunnan riskienhallintaa ja korjaavia toimenpiteitä tarkastellaan jatkuvasti osana kunnan talouden- ja toiminnan johtamista. Riskien arvioinnissa keskeisiä suojattavia arvoja ovat: talous, maine, tiedot, omaisuus ja ympäristö.

1.4 Kunnan jatkuvuudenhallinnan arviointi ja kehittäminen

Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta perustuvat kunnan tehtäviä koskeviin kuntalain ja valmiuslain säädöksiin, joiden mukaan kunnan järjestämisvastuulla olevat tehtävät on pyrittävä hoitamaan kaikissa oloissa. Myös erityislainsäädännössä on säädetty kunnille velvoitteita varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan. Kunnan tehtävien mahdollisimman häiriöttömän hoitamisen ei kuitenkaan tule perustua puhtaasti lainsäädännöllisiin velvoitteisiin, vaan sen tulee olla luonnollinen osa kunnan tahtotilaa ja kiinteä osa palveluiden laatua sekä palvelulupausta.

Kuntien tehtäväkenttä ja rooli palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa ovat muutoksessa. Tämä näkyy mm. rakenteellisessa muutoksessa, koskien hyvinvointialueiden käynnistymistä. Tämä edellyttää ylikunnallisten toimijoiden ja kunnan ulkopuolisten palveluntuottajien varautumiseen sekä jatkuvuudenhallintaan liittyvien roolien ja vastuiden määrittämistä ja toimivien yhteistoimintamenettelyjen luomista näiden kanssa.

Mäntsälän kunnan varautuminen suunnitellaan kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä. Kunnan käytössä ovat seuraavat työkalut:

JATKE-pikatesti on tarkoitettu alustavaksi kartoitukseksi organisaation varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan tilasta. Pikatestillä voidaan nopeasti selvittää mahdollisen varautumistyön tarve sekä keskeisimmät kehittämiskohteet organisaation varautumisessa.

KUJA-arviointimalli puolestaan on kattavampi selvitys varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan nykytilasta, joka antaa perusteet johdonmukaiselle ja pitkäjänteiselle kehittämistyölle. Jatke-pikatesti ja Kuja-arviointimalli on luotu Kuntaliiton ja Huoltovarmuuskeskuksen yhteistyöllä. Lisätietoa arviointimalleista osoitteessa

<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/turvallisuus-ja-varautuminen>

Varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan kokonaiskonseptissa ja sen mukaisissa työvälineissä korostuu nykytilan kartoitus, sen perusteella muodostettava johdon tahtotila varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan kehittämissuunnasta sekä kehittämiseen liittyvien toimenpiteiden toimeenpano ja kehittymisen seuranta. Tavoitteena on, että tämänkaltainen kokonaisuus mahdollistaa pitkäjänteisen ja johdonmukaisen kehittämisen, sekä pientenkin varautumiseen suunnattujen resurssien tarkoituksenmukaisen suuntaamisen.

Kuja-arviointi käynnistyy nykytilan pikatestuksella. Tämän jälkeen analysoidaan kehittämisalueet, aikataulutetaan ja suunnitellaan korjaustoimenpiteet. Toteuttamisvaiheessa toteutetaan kehittämistoimenpiteet ja päivitetään tarvittavat suunnitelmat. Seurannan ja raportoinnin tulee olla systemaattista. Tässä yhteydessä myös varmistetaan raportointi ja toteutetaan kehitysarviointi.

Kuva: KUJA-polku. (Lähde: 16.9.2022)

<https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/turvallisuus-ja-varautuminen>

Kunnan toimintaympäristö, vaatimukset, ydintehtävät ja kriittiset toiminnot sekä niihin vaikuttavat riskit ja haavoittuvuudet muodostavat varautumisen perustan. Näiden pohjalta, johdon ohjauksessa suunnitellaan toimenpiteet, joiden avulla kehitetään omaa valmiutta ja kykyä turvata ydintehtävien jatkuvuus sekä toimia häiriötilanteessa. Toimenpiteet suunnitellaan ja sovitaan myös sopimustoimittajien sekä keskeisten sidosryhmien kanssa.

KUJA-valmiudet ja -kyvyt

Kuva: KUJA-mallin mukaiset valmiudet ja kyvyt. (Lähde: 16.9.2022 <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/turvallisuus-ja-varautuminen>)

Vuosien 2018-2022 aikana laaditun KUJA-arvioinnin pohjalta on tunnistettu seuraavat kehittämistyötä ohjaavat periaatteet.

Mäntsälän kunnan kehittämistyötä vuosina 2022-2025 ohjaavat periaatteet:

- Kunnan johto laatii arvion varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan nykytilasta sekä määrittää johdon tahtotilan arvion perusteella tehtävästä kehittämissuunnasta ja keskeisimmistä toteutettavista kehittämistoimenpiteistä.
- Varautumista ja jatkuvuudenhallintaa kehitetään ja ohjataan johdonmukaisesti yhtenä kokonaisuutena kuntakonsernin kattavasti.
- Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta sovitetaan luontevaksi osaksi kunnan perustoimintoja, johtamista, päätöksentekoa ja seuranta.
- Kuntakonserni määrittää kriittiset tehtävänsä sekä tunnistaa keskeiset avaintoiminnot sekä näissä toimivat ulkoiset palveluntuottajat.
- Palveluntuottajien kanssa laadittavissa sopimuksissa tulee määritellä varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan vaatimukset jo hankinnan suunnitteluvaiheessa.
- Kunnan ja yhteistoimintakumppaneiden välisen yhteistoiminnan lisäksi osallistutaan alueelliseen kuntien väliseen yhteistoimintaan.

1.5 Varautumiskoulutus ja harjoitukset

Harjoitustoiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kunnan valmiusjohtoryhmä työsuunnitelmansa mukaisesti. Tämän lisäksi palvelualueet ja tytäryhtiöt toteuttavat oman palvelutehtävänsä ja –riskien arvioinnin pohjalta syntynyttä harjoitustoimintaa.

Harjoitustoiminnan roolit ja esimerkkejä toimijoista ja sisällöistä:

VALTIOHALLINTO JA ALUEELLINEN TASO

Sisäasiainministeriö

- Sisäinen turvallisuus- valtakunnalliset harjoitukset

Puolustusvoimat

- Valtakunnalliset ja alueelliset harjoitukset
- Maanpuolustuskurssit (kunnan nimeämät osallistujat)
- Paikallistasolla MPK Oy ja paikalliset reserviläisjärjestöt

Valtioneuvoston kanslia ja Digi- ja väestötietovirasto

- TAISTO-harjoitus (*Digi- ja väestötietovirasto toteuttaa ja ohjaa*)

Etelä-Suomen Aluehallintovirasto AVI

- Alueellinen harjoitustoiminta
- Pelastusopiston tarjoama koulutus- ja harjoitustoiminta
- Hyvinvointialueet (Keski-Uudenmaan hyvinvointialue)
- Pelastustoimen harjoitustoiminta ja SOTE-lähtöiset harjoitukset

PAIKALLINEN TASO

- Kunnan organisoima harjoitustoiminta kuntakonsernin osalta ja keskeisten sidosryhmien kanssa
- Palvelualueiden oma harjoitustoiminta
- Lainsäädännön velvoitteista johtuva koulutus- ja harjoitustoiminta:
Nivos Vesi Oy
Nivos Energia Oy (sähkö, maakaasu, verkot)

1.6 Riskienhallinnan ja valmiussuunnittelun vastuut ja roolit kuntakonsernissa

Kuntakonsernin valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmä toimii samojen periaatteiden mukaisesti normaalioloissa, erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Selkeä toimivallanjako ja eri toimijoiden välinen sujuva yhteistoiminta ovat tehokkaan toiminnan perustana.

Kunnan hallintosäännössä on oma toimivaltasäännös (luku 6) vakavien häiriö- ja poikkeusolojen päätöksenteosta.

Kunnanvaltuusto	Päätää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan (ml. valmius) perusteista.
Kunnanhallitus	Johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta ja vastaa valtuuston päätösten täytäntöönpanosta ja huolehtii kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä sopimushallinnasta.
Lautakunnat	Vastaavat oman toimialansa tai palvelualueensa riskienhallinnasta sekä varautumisesta.
Kunnanjohtaja	Johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa sekä muuta toimintaa, ml. riskien hallinnan ja varautumisen organisointi.

	Kunnanjohtaja johtaa kunnan toimintaa häiriö- ja poikkeustilanteessa, hallintosäännön toimivaltuuksien puitteissa.
Kunnan johtoryhmä	Kunnan johtoryhmä koostuu palvelualueen ja keskeisten hallintotoimintojen johtavista viranhaltijoista. Se toimii kunnanjohtajan tukena kuntakonsernin johtamistehtävän toteuttamisessa. Mäntsälän kunnan johtoryhmä toimii häiriötilanteiden hallinnan johtoryhmänä. Tarvittaessa kunnanjohtajan päätöksellä voidaan laajentaa johtoryhmän kokoonpanoa tai perustaa häiriötilanteen hallintaa tukevia ryhmiä, esim. Koronanyrkki.
Kunnan valmiusjohtoryhmä	Valmiusjohtoryhmässä on edustettuina kunnan palvelualueiden lisäksi keskeiset tytäryhtiötoimijat sekä ulkopuoliset turvallisuuden sidosryhmät. Kokoontuu noin kaksi kertaa vuodessa ja on varmistamassa valmius- ja jatkuvuudenhallinnan- sekä muun valmiussuunnittelun yhteensopivuutta. Koordinoi lisäksi harjoitustoimintaa sekä jälkiarvioi säännönmukaisesti häiriötilanteissa onnistumista.
Esihenkilöt	Huolehtivat johtamansa palvelualueen tai yksikön riskienhallinnasta, turvallisuudesta sekä varautumisesta. Lähtökohtaisesti esihenkilö myös johtaa organisaationsa toimintaa häiriötilanteessa sekä toipumista niistä.
Kunnan turvallisuusvastaava	Vaikka varautumistehtävät ovat esimiesten vastuulla, kunnan turvallisuusvastaava ohjaa ja yhteensovittaa kunnan eri palvelualueiden ja yhtiöiden varautumista. Turvallisuusvastaava toimii myös sidosryhmien yhteyshenkilönä.

1.7 Varautumisvelvoitteiden huomioiminen ostopalveluissa ja sopimusperusteisessa palvelutuotannossa

Kunta voi järjestää palvelunsa eri tavoin. Kunta voi tuottaa palvelut itse tai niiden tuottaminen on sopimuksella voitu antaa ulkoisten palveluntuottajien hoidettavaksi. Varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan tavoitteet tulee sisällyttää hankinta- ja sopimusohjeistukseen siten, että ydintehtävien ja kriittisten toimintojen jatkuvuus voidaan turvata myös sopimussuhteisesti järjestetyissä palveluissa. Kunnan lakisäätöisiä velvoitteita koskevat vastuut eivät siirry, vaikka palvelutuotanto tuotetaan ostopalveluna tai sopimusperusteisena palvelutuotantona.

Mikäli kriittinen tukipalvelu pysähtyy häiriötilanteessa, myös kunnan toiminnot pysähtyvät. Toisaalta kunnan toimintakyky ja toimenpiteet voivat vaikuttaa merkittävästi myös palvelun tuottajan toiminnan jatkuvuuteen. Mäntsälän kunnalla kriittisiä ulkoisia palvelutuottajia ovat mm. talous-, hr- ja tietotekniikkapalveluiden tuottajat sekä teknisen kiinteistöautomaatio ja sivistys- ja hyvinvointipalvelujen asiakastietojärjestelmistä vastuussa olevat toimijat.

Kunta määrittelee ne sopimuskumppanit, joiden palveluiden turvaamiseen sekä varautumiseen tulee kiinnittää yhteistyössä erityistä huomiota. Näiden kumppanien sopimukseen tulee sisällyttää varautuminen ja jatkuvuudenhallinta jo hankinnan tarjouspyyntövaiheessa. Tarjouspyynnön tulee olla kilpailutuksen ehtojen mukainen, koska sopimukseen ei voida enää myöhemmin lisätä uusia ehtoja. Sopimuksen valmisteluvaiheen lisäksi, myös sopimussuhteen aikaiseen toimintaan on syytä kiinnittää huomiota ja sopia esimerkiksi säännöllisesti yhteistyöstä harjoitusten ja suunnittelun osalta.

Huoltovarmuuskeskuksen SOPIVA-suosituksissa on jatkuvuudenhallinnan huomioivat sopimusmallit ja suositukset viranomaisten ja elinkeinoelämän välisiin sopimuksiin. Käytännössä SOPIVA-lausekkeet kannattaa sopimuksia laadittaessa muotoilla suositusten sijaan vaatimuksiksi ja vaatimukset sellaisiksi, että niiden noudattamista kyetään myös valvomaan helposti. Uusissa hankinta- tai yhteistyösopimuksissa on syytä edellyttää suositusten noudattamista kaikilta verkostoon kuuluvilta kumppaneilta, myös alihankintayrityksiltä ja muilta verkostokumppaneilta.

Kunnan sopimushallinnan vastuut on kuvattu hallintosäännössä, palvelualueiden toimintasäännöissä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteissa. Kunnan hankintaohjeessa ja sisäisen valvonnan soveltamisohjeessa on täsmennetty käytännön sopimushallintaa ja -menettelyjä kunnan organisaation sisällä.

Valmiuslain perusteluiden mukaan varautumisvelvoite koskee vain julkisen hallinnon tehtävien hoitamista.

1.8 Kuntakonsernin, palvelualueiden, hyvinvointialueen ja kuntayhtymien valmiuden ja jatkuvuudenhallinnan suunnitelmien yhteensovittaminen

Suomessa hallintolain mukainen lähtökohta on, että viranomaiset tekevät toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa yhteistyötä sekä avustavat toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoidossa. Viranomaisten yhteistyömahdollisuudet ja yhteistyötarpeet käytännössä vaihtelevat.

Keskeisiä yhteistyöviranomaisia ja –kumppaneita ovat Keski-Uudenmaan hyvinvointialue (=pelastuslaitos ja sote), Puolustusvoimat, Poliisi, Migri, Keski-Uudenmaan ympäristökeskus, Aluehallintovirasto ja ELY-keskus. Tytäryhtiöistä keskeisin yhteistyötoimija on Nivos Oy; energian, veden, sähköverkon ja tietoliikenteen osalta. Kunnan omistama Mäntsälän Kodit Oy on kumppani tilojen osalta. Muutoin Mäntsälän alueen yritykset tapauskohtaisesti voivat olla tärkeitä kumppaneita (mm. tieurakoitsijat).

Viranomaisyhteistyötarpeita voi olla myös esimerkiksi Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Suojelupoliisin kanssa.

Virka-apu on viranomaisen toimintaa, jossa tämä pyydettyä avustaa toista viranomaista käyttämällä toimivaltaansa niin, että apua saava viranomainen pystyy toteuttamaan sen toimivaltaan kuuluvan tehtävän.

Yhteistyöviranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön ja virka-apukäytäntöihin liittyviä toimintamalleja tarkastellaan osana valmiusjohtoryhmän työskentelyä sekä muita yhteistyömuotoja. Valmiusjohtoryhmä myös kokoaa ja yhteensovittaa yhteistoiminnassa olevien toimijoiden suunnitelmat keskenään sekä arvioi säännöllisesti niiden toimivuutta erityisesti harjoituksissa.

Muita valmius- ja turvallisuusasioiden yhteistyömuotoja ovat mm.

- Liikenneturvallisuusryhmä (vastuu Teli palvelualue),
- Ankkuritoiminta (vastuu Sihy palvelualue)
- Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen ja alueen kuntien turvallisuuspäällikkötapaamiset (kunnan turvallisuusvastaava)
- Alueellinen hyvinvointi- ja turvallisuusfoorumi (kunnan turvallisuusvastaava)
- Eri häiriötilanteiden mukaiset yhteistyöryhmät

Turvallisuuden vuosikello

Riskien hallinnan johtaminen ja toteuttaminen tapahtuu kaikilla tasoilla alkaen ylimmästä johdosta ja päättyen toimintayksikötasoon. Riskien hallinnan kokonaisuudessa huomioidaan konsernikokonaisuus. Kunnan johtoryhmä käsittelee yleistä riskienhallintaa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi riskienhallintaa käsitellään palvelualueiden johtoryhmissä vastaavalla tavalla. Kunnan valmiusjohtoryhmä arvioi operatiivisten suunnitelmien yhteensopivuutta, jonka testausta toteutetaan harjoitustoiminnan kautta.

Valmiussuunnittelun ja jatkuvuudenhallinnan tueksi rakennetaan kalenterivuositain turvallisuuden vuosikello, joka rakentuu kuukausittain vaihtuvista teemoista. Palvelualueiden ja tytäryhtiöiden tulee varmistaa, että teemakuukaudet näkyvät myönteisenä ja osallistavana toimintana kaikkien palvelualueiden ja kuntakonsernin tytäryhtiöiden palvelutuotannossa.

2 Operatiivinen valmiussuunnitelma, häiriötilanteen hallinta ja jatkuvuuden turvaaminen

Tämän suunnitelman liitteessä 1 kuvataan ennakoita tehtävät toimenpiteet häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamista ja viestintää varten. Liitteessä 2 on kuvattu esimerkkejä organisaation käytössä olevista häiriötilannekortteista.

2.1 Häiriötilanteen hallinnan tehtävät ja tavoitteet

Häiriötilanteen hallinnan keskeiset tavoitteet ja tehtävät ovat seuraavat:

- kunnan asukkaiden ja siellä oleskelevien turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen
- häiriötilanteen seurausten poistaminen ja minimointi
- kunnan johtamis- ja toimintakyvyn ylläpitäminen
- kunnan toimintojen ja yhteistyötahojen toiminnan yhteensovittaminen
- kunnan tuottamien elintärkeiden toimintojen ja palvelujen tuottamisen edellytysten varmistaminen ja siihen liittyvä päätöksenteko
- pelastustoimen ja muiden viranomaisten tukeminen
- tilannekuvan muodostaminen
- yhteydenpito ja tiedonvälittäminen muille viranomaisille ja yhteistyötahoille
- tilanteen edellyttämän viestinnän organisoiminen henkilöstölle, kuntalaisille ja muille osallisille
- ohjeiden antaminen väestölle

2.2. Uhkien ja riskien hallinta

Mäntsälän kunnan varautumista ja jatkuvuudenhallinnan rakenteena toimivat KUJA arviointityökalun mukaiset yhtenäiset perusteet, toimintamalli sekä työväline tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan toteuttamiseksi. Kuja –arviointia toteutetaan kunnan johtoryhmässä (jatkuvuuden hallinnan varmistaminen) sekä valmiusjohtoryhmän (valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen) johdolla. Arviointi seuraa johtoryhmän työskentelysykliä.

Johtamisen tueksi on laadittu yksikkö- ja toimintokohtaisia suunnitelmia, ohjeita ja häiriötilannekortteja eri tilanteita varten. Tämän lisäksi operatiivisia häiriötilanteita hallitaan palvelualue-, tulosalue- ja/tai

yksikkökohtaisilla suunnitelmissa.

2.3 Tilannekuva, tilannetietoisuus ja johtaminen

Tieto häiriötilanteesta tulee poliisilta, pelastuslaitoksen tilannekeskukselta, medialta tai sisäisenä häiriötilanneilmoituksena kunnan organisaatiosta tai kuntalaiselta. Häiriötilanteiden viestintää ja organisoitumista on kuvattu kriisiviestintäohjeessa ja tarvittaessa tarkemmissa palveluyksikötason suunnitelmissa.

Tilannekuvan muodostamisella tarkoitetaan toimintaa, jossa muodostetaan kokonaiskuvaa nopeasti muuttuvasta ympäristöstä esim. onnettomuus- tai muissa häiriötilanteissa. Reaaliaikainen tilannekuva vaikuttaa tilannetietoisuuden luomiseen ja ylläpitämiseen. Tilannekuvan kokoamisella luodaan edellytyksiä päätöksenteolle ja johtamiselle.

Tilannekuvan, tilannetietoisuuden ja johtamisen tueksi on laadittu operatiivisen tason suunnitelmia (esim. Kunnan kriisiviestintäsuunnitelma, eri teeman mukaiset häiriökortit). Suunnitelmissa on tarkasteltu häiriötilanteita koskevien tietojen keruuta, niiden analysointia, organisointia, tilannekuvan ylläpitoa, tilanteen kehittymisen ennakoitua sekä viestinnällisiä tarpeita. Toimintaan osallistuvista resursseista on oltava ajan tasalla olevat tiedot.

Tilannekuvan muodostamisessa keskeiset tekijät ja kysymykset:

- mitä on tapahtunut
- ketkä ovat aktiivisia toimijoita tilanteessa
- mistä häiriötilanne johtuu
- mitkä ovat tilanteen vaikutukset yhteisölle yleisesti
- mitkä ovat häiriötilanteen vaikutukset omalle toiminnalle lyhyellä ja pitkällä aikavälillä
- tilanteen kehittymisen vaihtoehdot
- mitä toimenpiteitä tilanteen hallitsemiseksi on perusteltua toteuttaa
- mitä muut toimijat tekevät
- ovatko omat resurssit riittävät
- mitä muita resursseja on käytettävissä ja miten niitä saadaan käyttöön
- resurssien jakaminen ja priorisointi
- keneltä tarvitsemme tietoa
- ketkä tarvitsevat tietoa meiltä

Tilannekuvan muodostamisessa on erotettava

- tilannekuvan omalle organisaatiolle
- muille organisaatioille välitettävä tilannekuva

2.4 Johtamispaikat

Häiriötilanteissa johtokeskuksen johtamispaikka toimii ennalta määrättyssä paikassa. Kunnan pääjohtokeskuksena käytetään kunnantalolta varattua tilaa. Johtokeskuksessa on tietoliikenne- ja varavoimaratkaisut häiriötilanteen johtamispaikan edellyttämällä tasolla. Johtamispaikalle tulee määrätä väistötila. Kunnan johtokeskuksen johtamispaikat määritellään hallintopalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuslaki edellyttää, että julkishallinnon tulee pystyä hoitamaan tehtävänsä ja tuottamaan palvelunsa mahdollisimman häiriöttömästi myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Vakavissa häiriötilanteissa johtaminen ja sitä tukevat muut toiminnot keskitetään suojattuun johtokeskustilaan.

Tarvittaessa kunnanjohtaja perustaa alueellisia valmiuskeskuksia (Mavak), jotka toimivat häiriötilanteissa alueellisina palvelukeskuksina. Mavak toimii eri häiriötilanteiden tarpeen mukaisesti kunnan tiedon välittämisen, vedenjakelun tms. palvelupisteenä. Mavakin toiminnan suunnitelma kirjataan hallintopalveluiden valmiussuunnitelmaan, jossa määritellään Mavakkien toimipisteet, henkilöstö ja tehtävät.

2.5 Tiedottamisen ja viestinnän peruslinjaukset

Tiedottamisen ja viestinnän vastuut häiriötilanteissa

Viestintävastuu on siellä, missä johtamisvastuukin. Kunnan omien toimien osalta johtamisvastuu on tilanteen mukaan aina sillä henkilöllä, jolla on tilanteesta ja sen aiheuttamista tarpeista paras kokonaiskuva. Esimerkiksi paikalla oleva esimies johtaa tilannetta, kunnes kunnanjohtajaan, palvelualuejohtajaan, muuhun tilanteen mukaiseen johtajaan tai tiedottajaan saadaan yhteys ja vastuunjaosta toisin sovitaan.

Pelastustoimia vaativissa moniviranomaistilanteissa kokonaisvastuu viestinnästä on sillä viranomaisella, joka vastaa pelastustoimista (mm. onnettomuudet = pelastuslaitos, rikokset = poliisi). Kriisitilanteessa tiedon tarve on suuri ja muut tahot voivat tukea päävastuullista viestijää omalla viestinnällään. Kunnan vastuulla on aina tiedottaa omista palveluistaan ja niiden muutoksista. Eri toimijoiden kesken on ennen aktiivisia tiedotustoimia sovittava yksiselitteisesti, kuka tai ketkä tiedottavat mistäkin asiasta.

Kunnan viestintää johtaa kunnanjohtaja kunnanhallituksen hyväksymien viestintäperiaatteiden sekä kriisiviestintäohjeen mukaisesti. Palvelualueiden viestintää johtaa palvelualuejohtaja. Kunnan valmiusjohtoryhmä tarvittaessa koordinoi häiriötilanneviestintää ja tukee palvelualueita ja tulosalueita niiden viestinnän toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Normaaliolojen häiriötilanteissa kriisiviestinnän tehostamiselle ja organisoitumiselle saattaa syntyä tarve. Kriisipaikalle voidaan tarvittaessa perustaa erillinen viestintä- ja/tai mediakeskus. Vakavissa häiriötilanteissa voidaan toimia yleisen valmiussuunnitelman mukaisessa valmiusjohtoryhmäkokoonpanossa, jonka perustehtävänä on rakentaa oikea tilannekuva ja varmistaa johtamisedellytysten toteutuminen. Vuorovaikutteinen tiedonvälitys on ajantasaisen tilannekuvan luomisessa avainasemassa.

Henkilöstön tavoitettavuus

Hälytys- ja viestijärjestelyihin liittyy oleellisena osana tavoitettavuus. Kunnan kriisiviestinnän vastuuhenkilöillä on käytössään Secapp-viestintäsovellus. Määritellyillä johtavilla viranhaltijoilla on käytössään Virve-puhelin, joilla pyritään varmistamaan häiriötilanteessa viranomaisyhteistyön toimivuus. Tämän lisäksi käytössä ovat normaalit tiedonvälityksen välineet.

Kunnan johtoryhmien osalta tavoitettavuus virka-ajan ulkopuolella varmistetaan henkilöiden (ja heidän varahenkilöiden) virka- ja siviilipuhelinnumerot sisältävällä yhteystietolistauksella. Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen tilannekeskuksella on käytössään kunnan avainhenkilöiden yhteystietolista, joka tukee pelastuslaitoksen ja kunnan yhteisen tilannekuvan muodostamista.

Kunkin palvelualueen tehtävänä on lisäksi varmistaa, että kriisiviestinnän nopeuttamiseksi palvelualueella on käytössä valmiit kriisiviestintäryhmät. Tarvittavien työntekijöiden yhteystiedot tulisi olla käytettävissä myös virka-ajan ulkopuolella.

2.6 Luottamushenkilöiden informointi

Luottamushenkilöiden informointi vakavimmissa ja laajemmissa häiriötilanteissa on tarpeellista. Vaikka luottamushenkilöillä ei olisi häiriötilanteessa varsinaista operatiivista roolia, keskeisten luottamushenkilöiden tulee tietää perustiedot häiriötilanteesta ja sen hallintaan liittyvistä toimenpiteistä. Näitä ovat kunnanvaltuuston-, hallituksen- ja häiriötilanteesta riippuen kyseisten lautakuntien puheenjohtajat. Tarvittava tieto tulee myös tallettaa luottamushenkilöiden tietojärjestelmään.

2.7 Pelastuslaitoksen tuki häiriötilanteen hallinnassa

Pelastusviranomaisen voi antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pelastustoimintaa edellyttävissä laajoissa häiriötilanteissa (esim. suuronnettomuudet) tilanne saattaa edellyttää kaikkien pelastuslaitoksen käytössä olevien henkilöstöresurssien sitomista pelastustoimen perustehtävien hoitamiseen, jolloin kunnalle tarjottavat tukimahdollisuudet voivat olla rajallisia.

Pelastuslaitos voi tukea/avustaa kuntaa häiriötilanteen hallinnassa ja kriisijohtamisessa mm. seuraavilla tavoilla:

- pitää yllä turvallisuustilannekuvaa ja tiedottaa ennalta uhkaavasta tilanteesta
- hälyttää tarvittaessa kunnan johtohenkilöstön
- pelastuslaitoksen johtokeskus avustaa kuntaa esimerkiksi tiedottamisessa
- antaa tarvittaessa vaaratiedotteita
- käynnistää tarvittaessa väestöhälytysjärjestelmän
- avustaa johtamisen tilannekuvan kokoamisessa ja laatimisessa
- avustaa viestiyhteyksien varmentamisessa (VIRVE-yhteydet)
- Pelastuslaitos on nimennyt kuntaan vastuuhenkilön toimimaan tarvittaessa pelastuslaitoksen yhteyshenkilönä/asiantuntijana häiriötilanteiden hallinnassa.

2.8 Pelastustoiminta, väestön suojaaminen ja yhteistoiminta pelastuslaitoksen kanssa

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastuslaitoksen valmiutta kohotetaan tilanteen vaatimalla tavalla Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen valmiussuunnitelman mukaisesti.

Pelastustoiminnan keskeisiä tehtäviä ovat:

- paloasemien valmiuden kohottaminen sekä viesti-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien saattaminen toimintavalmiuteen
- pelastus- ja muut tarvittavat toimenpiteet tuho- ja vaaratilanteissa
- mahdollisten väestön evakuointien toteuttaminen
- toimialaa koskeva tiedotus ja valistus alueen väestölle
- omatoimisen varautumisen organisaatioiden perustaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen

- rakenteellisen suojelun neuvonta ja ohjaus (väestönsuojien käyttökuntoon saattaminen ja tilapäisten suojarakenteiden rakentamisen ohjaaminen)

2.9 Väestön varoittaminen ja suojaaminen

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteesta sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Väestön varoittamisen keinoja ja kanavia ovat: väestöhälyttimet, kaiutinautot, radio/televisio/teksti-TV (vaaratiedote), internet ja painettu media.

Normaaliolojen onnettomuuksissa väestö suojautuu viranomaisen määräyksestä pääasiassa asuin- ja muihin sisätiloihin. Väestönsuojiiin suojaudutaan lähinnä poikkeusolojen vakavimmissa uhkissa viranomaisen määräyksestä. Mäntsälän kunnalla ei ole yleisiä väestönsuojia.

3 Vakavat ja pitkittyneet häiriötilanteet sekä puolustustila

3.1 Vakavien tai pitkittyneiden häiriötilanteiden vaikutukset kunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin

Vakavissa tai pitkittyneissä häiriötilanteissa voidaan tarvita normaaliolojen lainsäädännöstä poikkeavia toimivaltuuksia häiriötilanteessa selviytymiseen. Tässä luvussa valmiussuunnittelua ja jatkuvuudenhallintaa tarkastellaan valmiuslain ja/tai puolustustilalain tullessa käyttöön (= poikkeusolot).

Valmiuslain mukaan viranomaiset voidaan oikeuttaa poikkeusoloissa rajoittamaan eräitä perusoikeuksia, mutta siinä yhteydessä käyttämään vain sellaisia toimivaltuuksia, jotka ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain sellaisin tavoin, jotka ovat välttämättömiä lain tarkoituksen saavuttamiseksi ja oikeassa suhteessa toimivaltuuden käyttämisellä tavoiteltavaan päämäärään nähden. Toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin.

Poikkeusoloja valmiuslain 29.11.2011 3§:n mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;
- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä
- 6) sellainen
  - a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;
  - b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;
  - c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;
  - d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;
  - e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;

f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai
 g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen
 kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Mäntsälän kunnan hallintosääntö määrittää toimivallan vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Hallintosäännössä mainituissa häiriötilanteissa kunnanjohtajalle on annettu lisää toimivaltuuksia. Tehdyt päätökset viedään jälkikäteen kunnanhallitukseen tiedoksi.

3.2 Varausjärjestelyt ja varaamisen vastuut

Mäntsälän kunta tekee VAP-esitykset (Vapautettu aseellisesta palveluksesta) ja niiden päivitykset puolustusvoimien aluetoimistolle yhteistoimintaperiaatteiden mukaisesti. Henkilöstön varaaminen tehdään keskitetysti hallinnon palvelualuejohtajan kokoamana. Osana jatkuvuudenhallintaa kunnan on varmistettava ulkoistettujen palveluntuottajien VAP-käytänteet ja niiden vaikutus tuotettuihin palveluihin. Kunnan tytäryhtiöt huolehtivat omista varauksistaan.

3.2.1 Vastuut kiinteistövarauksista

Poikkeusolojen toimintoja varten tehdyt kiinteistövaraukset ehkäisevät päällekkäisiä eri toimijoiden tilojen käyttöä koskevia suunnitelmia. Rakennusvaraukset tehdään keskitetysti tilapäällikön johdolla ja toimitetaan AVI:lle. Kunta varaa omat, poikkeusoloissa tarvittavat tilat, kalusto- ja polttoainehuoltoon varattavat tilat sekä mahdolliset evakuoinneissa tarvittavat tilat. Tilavarauksissa on huomioitava myös ulkoisten palveluntuottajien tarvitsemat tilat.

3.3 Väestönsuojelutehtävät ja väestönsuojeluorganisaatio

Kunnan velvollisuudet yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa on määritelty pelastuslaissa.

<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379#L10>

Kunnan johtoryhmä vastaa poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien organisoinnista.

Kunnan ei tarvitse tehdä erikseen väestönsuojelusuunnitelmia, vaan kullekin palvelualueelle kuuluviin väestönsuojelutehtäviin varautuminen ja niihin liittyvä suunnittelu sisältyy muuhun valmiussuunnitteluun ja muun muassa onnettomuuksia varten muutoinkin tehtävään suunnitteluun.

Kunnalla ei ole yleisiä väestönsuojia. Kunnan omistamien kiinteistöjen yhteydessä olevat väestönsuojat on määritelty rakennuksen käyttäjien määrän mukaisesti.

4 Keskeisiä käsitteitä

Normaaliolot ovat yhteiskunnan pääsääntöinen tila. Normaalioloissa esiintyvät uhkat voidaan ehkäistä ennalta tai tarvittaessa torjua säännönmukaisin toimivaltuuksin ja voimavaroin sekä normaalein riskienhallinnan keinoin. Normaaliolosuhteissa kehitetyt järjestelmät luovat perustan toiminnalle häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Poikkeusolot ovat valmiuslaissa määritelty yhteiskunnan tila, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö. Poikkeusolojen vallitsemisen toteaa valtioneuvosto yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa. Viranomaisten poikkeavista toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa (1552/2011), ja näiden säännösten soveltamisen aloittamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (nk. käyttöönottoasetus).

Häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin. Häiriötilanne voi olla niin valtakunnallinen, alueellinen kuin paikallinenkin.

Riskienhallinnan tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus kunnan strategisten, toiminnan ja talouden tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinnalla ennaltaehkäistään toiminnan jatkuvuutta ja häiriöttömyyttä uhkaavia tapahtumia siten, että tunnistetaan ydintoiminnot ja -järjestelmät, määritellään hyväksyttävät riskitasot sekä toimeenpannaan riittävät riskien hallinnan menetelmät.

Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumisen toimenpiteitä ovat muun muassa riskien arviointi, valmiussuunnittelu, etukäteisvalmistelut, koulutus ja harjoittelu.

Jatkuvuudenhallinta on toiminnan jatkuvuuden varmistamista, jolla parannetaan kykyä jatkaa palvelujen tuottamista hyväksytyllä, ennalta määritellyllä tasolla häiriötilanteen aikana ja sen jälkeen. Jatkuvuudenhallinnalla tunnistetaan toiminnan uhat ja arvioidaan niiden vaikutukset organisaatiossa ja sen toimijaverkostossa sekä luodaan toimintatapa vakavien häiriötilanteiden hallinnalle, toiminnan jatkuvuudelle sekä organisaation toipumiselle. Käytännössä jatkuvuudenhallinta liittyy saumattomasti varautumiseen tai on osa kunnan varautumisen kokonaisuutta.

Organisaatioturvallisuus on tiiviissä yhteydessä kunnan varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan. Se on päivittäistä turvallisuustoimintaa, joka sisältää mm. työ- ja tietoturvallisuuden. Sen tarkoituksena on suojata organisaation henkilöstöä, asiakkaita, sidosryhmiä, mainetta, tietoa, ympäristöä ja omaisuutta onnettomuuksilta, vahingoilta sekä rikolliselta toiminnalta.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu on kuntien turvallisuustyön keskeinen työkalu, joka kohdistuu kunnan alueen ja kuntalaisten arjen turvallisuuden edistämiseen. Yhteistyössä tapahtuvan suunnittelun tavoitteena on ennaltaehkäistä ja torjua onnettomuuksia ja tapaturmia, rikoksia ja häiriöitä sekä parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Paikallisen turvallisuussuunnittelun perustana on sisäisen turvallisuuden strategia sekä siihen liittyvät kansalliset linjaukset. Arjen turvallisuus on myös osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja näitä tehdään usein läheisessä yhteistyössä.

Kunta ja kuntakonserni. Kunnat ovat organisaatorakenteiltaan erilaisia. Kuntakonsernilla tarkoitetaan kunnan ja sen tytäryhteisöjen muodostamaa kokonaisuutta, jossa kunta käyttää määräysvaltaa. Tässä

oppaassa käytetään tiiviyn vuoksi sanaa kunta. Kuntaa koskevat varautumisen toimenpiteet koskevat soveltuvin osin koko kuntakonsernia.

5. Asiakirjan päivitys- ja päätöksentekomenettely

Tämän asiakirjan hyväksyy hallintosäännön mukaan kunnanjohtaja ja kunnanhallitukselle ja -valtuustolle se saatetaan tiedoksi. Palvelualueiden valmiussuunnitelmat ja muut erillisohteet hyväksyy ko. palvelualuejohtaja ja ne saatetaan palvelualueiden lautakunnille tiedoksi.

Valmius- ja jatkuvuudenhallintasuunnitelmaa päivitetään ja arvioidaan säännöllisesti, osana riskienhallinnan ja Kuja-arvioinnin prosessia.

LIITTEET

Liite 1. Ennakolta tehtävät toimenpiteet häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtamista ja viestintää varten

Johtamista häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa kutsutaan tilannejohtamiseksi tai kriisijohtamiseksi. Jotta silloin on mahdollisuus keskittyä kunnan johtamiseen, on hyvä tehdä tarvittavat varautumisjärjestelyt etukäteen jo valmiiksi.

Varautumistehtäviä tilannejohtamista varten on runsaasti ja ne ovat kaikki erilaisia. Työn helpottamiseksi, tähän liitteeseen on koottu keskeiset tehtävät muistilistan muotoon. Toimenpiteitä ei esitellä perusteellisesti, vaan lyhyesti, tehtävästä muistuttaen.

Kunnan johto huolehtii varautumisen organisoinnista.

Kokouspaikka 24/7

Kunnalla ei ole enää veloitetta rakentaa poikkeusoloja varten kunnan johtokeskusta. Kuntaa kuitenkin tulee voida johtaa kaikissa tilanteissa ja siksi käytössä tulee olla kokoustila, joka toimii myös vakavammissa häiriötilanteissa ja jossa johto ja luottamustoimielimet voivat pitää kokouksensa. Tilan varustelussa pitää huomioida mm:

- sähkönsaanti, varavoima ja sen polttoaine
- tietoverkot, tietoturva
- viestintävälineet, gsm - yhteydet, Virve-verkot, kuuluvuus
- fyysinen turvallisuus
- ilmastointi, tiiveys
- tilan käyttäjien sosiaalililat, ruokahuolto ja muut huollon järjestelyt

Kokoukset tarvittaessa myös sähköisesti

Toimielinten kokouskäytännöt tulee hoitaa lain ja kunnan hallintosäännön mukaisesti. Jotta kunta voi pitää kokoukset sähköisesti, niitä koskevat ohjeet tulee olla hallintosäännössä. Valmistele ja hyväksytä sähköisiä kokouskäytäntöjä koskevat ohjeet. Huolehdi käyttäjien ohjeistuksesta ja teknisestä tuesta.

Varmista ICT -järjestelmät sekä henkilöstön tietoturvaosaaminen

Selvitä kunnan tieto- ja muiden teknisten järjestelmien sekä henkilöstön tietoturvaosaamisen haavoittuvuudet, tee mahdollisuuksien mukaan tarvittavat varmistukset. Laadi varautumissuunnitelmat järjestelmien toimintahäiriöiden ja kyberhyökkäysten varalta.

Tilannetietojen jatkuva kerääminen

Häiriötilanne saattaa kehittyä nopeasti tai se voi myös kehittyä hitaasti, vähittäin. Luo kuntaan järjestelmä, jonka avulla voit jatkuvasti saada tietoa kunnan omista organisaatioista sekä ulkoisesta toimintaympäristöstä. Todennettujen tapahtumien ohella kunnan tulisi tunnistaa erilaiset kehityskulut, varoitusmerkit ja hiljaiset signaalit, jotka varoittavat mahdollisista uhkista ja joihin olisi hyvä etukäteen varautua. Kuntaorganisaation eri tasoilla ja osissa havaitaan erilaista tietoa, jotka eri tilanteissa kulloinkin voivat olla merkityksellisiä. Tietoa voidaan kerätä myös sovittujen yhteistyökäytäntöjen kautta. Normaaliaikoina luodut järjestelmät ja yhteistyökäytännöt toimivat runkona myös kriisitilanteissa tilannetiedon keräämisessä ja tilannekuvaa laadittaessa.

Tilannepäiväkirja

Häiriötilanne voi alkaa ja ilmetä kunnan eri toimialoilla tai kunnan organisaatioissa eri tavoin ja eri aikoihin. Jos kuntaorganisaation jossain toimintayksikössä havaitaan häiriötilanne, tapahtumat ja kellonajat on hyvä kirjata muistiin toimintayksikössä heti alusta saakka. Kootuista tilannetiedosta saadaan kuntaa koskeva tilannekuva, joka päivittyy tilanteen edetessä ja uusien tilannetietojen myötä. Tilannetietoja tarvitaan päätöksenteon tueksi. Tilannepäiväkirjaa voidaan pitää erilaisin teknisin ratkaisuin, myös Excel - tiedostona. Ohjeista tilannepäivän pitäminen.

Hälytyskäytännöt kuntaorganisaatiossa 24/7

Jos kunnan työntekijä havaitsee poikkeavan tilanteen tai mahdollisen häiriön, hänen tulee voida viipymättä ilmoittaa siitä esimiehelleen tai sille taholle kunnassa, jolla on valtuudet käynnistää tarvittavat toimenpiteet häiriön saamiseksi hallintaan. Laadi kunnassa sisäistä hälyttämistä ja tiedottamista koskevat käytännöt ja ohjeet. Sovi esimiesten sekä myös keskeisten työntekijöiden tavoitettavuus mahdollisia häiriötilanteita varten, myös virka-ajan ulkopuolella.

Hälytyskäytännöt alueen pelastuslaitoksen kanssa 24/7

Sovi etukäteen alueesi pelastuslaitoksen kanssa käytännöistä, joilla pelastuslaitoksen valvomo tai tilannekeskus tiedottaa kuntaa silloin kun kuntaa uhkaa vaara- tai onnettomuustilanne ja tilanne on pelastuslaitoksen tiedossa. Asiasta on mahdollisesti ilmoitettu hätäkeskukseen 112. Nimeä vastuuhenkilöt, joille pelastuslaitos lähettää tiedon esim. ryhmätekstiviestillä. Tarkoitus on, että tieto saadaan vastuuhenkilöille, jotka voivat käynnistää tarvittavat toimenpiteet kunnassa. Pidä yhteystiedot ajan tasalla ja sovi henkilöiden tavoitettavuudesta. Järjestä testauskäytäntö, jotta viesti tavoittaa henkilöt.

Häiriötilanteen arviointi ja toimenpiteet

Kunnan on hyvä etukäteen luoda yleiset, sisäistä tiedottamista, tilanteen arvioimista ja tarvittavien toimenpiteiden käynnistämistä koskevat käytännöt. Sovitut käytännöt helpottavat arvioimistehtävää ja toimenpiteitä.

Kunta joutuu arvioimaan, onko kyseessä toimialan toimivaltuuksin ja voimavaroin hoidettava häiriötilanne, vai onko kyseessä koko kuntaa tai useita toimialoja koskeva häiriötilanne. Lisäksi tulee arvioida, onko kyseessä tilanne, jossa tarvitaan tehostettua johtamista esimerkiksi mahdollisen häiriö- ja poikkeusolojen johtosäännön sisältämien toimivaltuuksien mukaisesti. Häiriö- ja poikkeusoloja koskeva johtosääntö tulee valmistella ja hyväksyttävä normaaliolojen aikana, etukäteen.

Kunta voi laatia myös mahdollisen valmiustilaluokittelun, jonka avulla voidaan yhtenäistää häiriötilanteen edellyttämien toimenpiteiden käynnistämistä (katso seuraava kohta).

Häiriötilanteet useimmiten edellyttävät kunnan toimialojen yhteistyötä ja koordinaatiota. Kunnan johtoryhmässä on mahdollista koordinoita toimialojen toimenpiteitä ja viestintää ja siten tältä osin tehostaa kunnan johtamista ja voimavarojen käyttöä. Kunnan johtoryhmän informoimista ja kokoon kutsumista varten on hyvä sopia yleiset käytännöt, myös virka-ajan ulkopuolella 24/7.

Johtamisen tehostaminen, valmiustilat

Tilannearviointia voidaan helpottaa käyttämällä etukäteen määriteltyjä valmiustiloja ja niissä tarvittuja toimenpiteitä. Etukäteen suunnitellut ja sovitut käytännöt helpottavat tilannearviointia. Siirtymisestä valmiustilasta toiseen tulee tehdä aina päätös ja siitä on tiedotettava aktiivisesti organisaation sisällä sekä keskeisille sidosryhmille. Etukäteen tulee myös olla tiedossa se viranomaistaho, joka päättää valmiuden tehostamisesta tai palauttamisesta takaisin normaaliin. Kunta voi luokitella valmiustilat harkintansa mukaan.

Seuraavassa on esimerkki valmiustasojen luokittelusta perusvalmiuteen, tehostettuun valmiuteen ja täysvalmiuteen.

Perusvalmius (lähde: [Vesihuoltolaitoksen opas häiriötilanteisiin varautumiseen](#), s.33)

- Perusvalmiutta ylläpidetään normaalioloissa.
- Tavanomaiset häiriö-, onnettomuus- ja vaaratilanteet hoidetaan perusvalmiudessa normaaleilla menettelytavoilla, joilla ei ole juurikaan vaikutusta esimerkiksi johtamis-, viestintä- tai henkilöstöjärjestelyihin.
- Perusvalmiudessa häiriöt hoidetaan operatiivisella tasolla ja usein tilanteet ovat kestoiltaan joitain tunteja.
- Perusvalmiudessa laaditaan riskianalyytit ja varautumissuunnitelmat, tehdään sidosryhmäyhteistyötä varautumisen yhteisessä suunnittelussa, varataan ja koulutetaan henkilöstö, harjoitellaan, järjestetään ja varustellaan asianmukaiset toimitilat sekä hankitaan tarvittava materiaali ja välineet.
- Perusvalmiudessa myös tehdään tarvittavat varaukset poikkeusoloja varten (henkilöstö, toimitilat ja rakennukset, materiaalit sekä koneet ja laitteet). Lisätietoja ja lomakkeet henkilövarausten

tekemiseksi löytyvät Puolustusvoimien verkkosivuilta Puolustusvoimat > Asiointi > Henkilövaraukset "Henkilöstön varaamisohje".

- Perusvalmiudessa tavoitteena on häiriöiden estäminen sekä valmiuden ja kyvyn rakentaminen.

Tehostettu valmius

- Valmius, jota on nostettu perusvalmiudesta.
- Tehostetussa valmiudessa kohotetaan ennalta sovituilla menettelyillä valmiutta hallita uhkaava häiriö-, onnettomuus- tai vaaratilanne.
- Tehostettu valmius vaikuttaa esimerkiksi johtamis-, viestintä- ja henkilöstöjärjestelyihin, joita hoidetaan tehostetusti ja usein myös keskitetysti.
- Tehostetussa valmiudessa voidaan myös tehdä päätös tilanteen seuraamisesta tehostetusti, jolloin tilanteen kehittymistä seurataan aktiivisesti ja etupainotteisesti, mutta päätöksellä ei vielä ole juurikaan vaikutuksia johtamis-, viestintä- ja henkilöstöjärjestelyihin.
- Samalla kuitenkin varaudutaan hälyttämään henkilöitä töihin, jos tarve tähän kasvaa tilanteen kehittymisen vuoksi.
- Tehostetussa valmiudessa häiriötilanteet hoidetaan sekä operatiivisella että strategisella tasolla sekä usein tilanteisiin liittyy aktiivista yhteistoimintaa sidosryhmien kanssa.
- Tilanteet ovat kestoaltaan useita tunteja tai päiviä, pahimmillaan joitain viikkoja.
- Tehostettuun valmiuteen siirtyminen edellyttää, ettei tilanne ole hallittavissa perusvalmiuden organisaatiolla tai menettelyillä.
- Tehostetussa valmiudessa tavoitteena on ajan voittaminen, häiriötilanteen normalisointi sekä maineen hallinta.

Täysvalmius

- Valmius, jossa voidaan ottaa käyttöön kaikki mahdolliset lisäresurssit ja voimavarat.
- Täysvalmiutta käytetään usein vain kaikista vakavimmissa poikkeusoloissa.
- Täysvalmiuden saavuttaminen edellyttää usein valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönottoa.
- Tilanteet ovat usein kestoaltaan kuukausia.
- Täysvalmiudessa otetaan kaikki suunnitellut ja saatavilla olevat resurssit käyttöön.
- Täysvalmiudessa tavoitteena on toimintakyvyn ja palvelun ylläpitäminen vähintään riittävällä tasolla.

Kunnan johtoryhmän tehtävät

Kunnan johtoryhmä sopii tehtävistään ja pitää ne ajan tasalla. Johdon tehtävänä häiriötilanteessa on häiriötilanteen hallintaan saattaminen ja toiminnan palauttaminen normaalille valmiustasolle. Häiriötilanteen ohella kunnan johdon tehtävänä on myös mahdollisuuksien mukaan huolehtia kuntalaisille suunnattujen ydintehtävien jatkuvuudesta. Ydintehtävät ovat kunnassa niitä palveluja, joita kuntalaiset tarvitsevat päivittäin, mm. perussairaanhoido, vesi- ja jätevesihuolto, vanhustenhuolto, perusopetus, päivähoito.

Valmiusjohtoryhmä

Valmiusjohtoryhmässä voi johtoryhmän jäsenten lisäksi olla myös keskeisten palvelujen vastuhenkilöitä ja viestintähenkilöitä. Valmiusjohtoryhmä ei ole lakisääteinen toimielin eikä viranomainen.

Valmiusjohtoryhmän keskeinen tehtävä on avustaa kunnan johtoa tilannekuvan muodostamisessa, koordinoida kunnan kriisiviestintää sekä kunnassa tehtäviä päätöksiä häiriötilanteen hallintaan saamiseksi. Kunta määrittelee valmiusjohtoryhmän tehtävät. Myös jäsenten erityiset tehtävät on hyvä sopia etukäteen. Vastuut, toimivalta ja työnjako on hyvä aina määritellä etukäteen.

Ryhmässä voi sovitusti olla myös kunnan ulkopuolisten yhteistyötahojen nimeämiä yhteyshenkilöitä, esim. pelastuslaitoksen tai poliisin edustajat. Näistä tulee sopia etukäteen.

Valmiusjohtoryhmä pitää osaltaan tilanpäiväkirjaa. Häiriötilanteessa päätöksiä joudutaan tekemään kiireellisesti ja tilanteet voivat kehittyä nopeasti. Siksi on tärkeää, että tilannetiedosta pidetään kirjaa ja että päätökset sekä niiden perustelut kirjataan, myös mahdollisten myöhempien selvitystarpeiden varalta. Nimeä tilanpäiväkirjan pitäjät.

Viestintähenkilöt johtoryhmän /valmiusjohtoryhmän tueksi

Viestinnän asiantuntijoita ja teknisiä viestinnän osaajia pitää olla riittävästi johtoryhmän /valmiusjohtoryhmän käytettävissä, myös mahdollista vuorotyötä ja eri kielitaitovaatimuksia varten. Viestintähenkilöt tulee olla heti häiriön alusta saakka mukana. Nimeä viestintähenkilöt etukäteen.

Vastuuhenkilöille nimetyt sijaiset

Häiriötilanteessa, erityisesti pitkittyneessä häiriötilanteessa, huomiota pitää kiinnittää vastuuhenkilöiden jaksamiseen. Nimeä kunnan vastuuhenkilöille sijaiset.

Valmiussuunnitelmat ja toimintakortit

Tarkoitus on, että kunnalla on häiriötilanteessa toiminnan tukena käytössään ydintehtävien jatkuvuutta koskevat valmiussuunnitelmat ja toimintakortit häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Kunnan suunnitelmat tulisi olla häiriötilanteessa käyttökelpoiset ja niiden tiedot ajan tasalla. Laadi suunnitelmat ja ohjeet etukäteen ja pidä ne paperimuodossa kansiossa nopeasti johdon saatavilla.

Viestintäperiaatteet ja kriisiviestintäohjeet

Häiriötilanteissa tarvitaan tehostettua tiedottamista. Avoin, luotettava, nopea ja totuudenmukainen info osaltaan estää väärin tietojen ja huhujen liikkeelle lähtemistä. Häiriötilanteessa tarvitaan tietoa palveluista mutta myös kuntalaisten ja henkilöstön jaksamista ja mielialoja ylläpitävää tiedottamista. Muista eri kieliset kuntalaiset.

Laadi viestintäperiaatteet ja kriisiviestintäohjeet, joita kunta voi käyttää häiriötilanteissa. Tiedota, missä kanavissa tai paikoissa kunta tiedottaa palveluistaan ja kunnan tilanteesta. Hyväksytty suunnitelmat ja ohjeet normaaliaikana. Käytettävissä on Pelastusopiston ja Kuntaliiton uudet oppaat kriisiviestintäohjeiden tekemiseen.

[Kunnan kriisiviestinnän suunnittelu](#)

[Varaudu Opas kunnan viestintään kriisi- ja erityistilanteissa](#)

Viestintävastuut ja kunnan tiedotus käytännössä

Toimivaltainen viranomainen vastaa viestinnästä ja määrittelee viestinnän sisällön. Sovi etukäteen kunnan tiedottamista koskevat asiat ja ketkä viranomaiset kunnassa antavat häiriötilanteessa tietoja kunnasta. Huomioi eri kohderyhmät.

Viestinnän varajärjestelmät

Joissain häiriötilanteissa (esim. sähkökatkokset) normaalit viestinnän sähköiset järjestelmät eivät ole käytettävissä. Kehitä kuntaan viestinnän varajärjestelmät, jotka voidaan ottaa käyttöön silloin kun normaalit järjestelmät eivät ole käytettävissä.

Varajärjestelmiä voivat olla esim. kunnassa sovitut fyysiset infopaikat, joihin kunta voi toimittaa tietoa palveluistaan. Infopaikkoja voivat olla kunnantalo, kunnan kirjasto, jne. Kunta tiedottaa näistä järjestelyistä ja paikoista jo normaaliaikoina.

Myös muut varajärjestelmät, kuten Virve-puhelin tai ryhmätekstiviestipalvelut tulee kehittää etukäteen.

Yhteistyö luottamushenkilöjohdon kanssa

Pidä luottamushenkilöjohto sovitusti ajan tasalla häiriötilanteen kehityksestä. Virkamiesjohto sopii etukäteen häiriötilanteita koskevista käytännöistä luottamushenkilöiden kanssa.

Varaudu poikkeustilanteiden johtamiseen

Tutustu valmiuslain kuntia koskeviin erityismääräyksiin ja tee tarvittavat varautumisjärjestelyt mm. henkilövarausten ja väestönsuojelujärjestelyjen osalta. Noudata valtioneuvoston ohjeistuksia varautumisjärjestelyissä.

Toimenpiteet häiriötilanteen jälkeen, palaaminen normaalitilanteeseen

Kun häiriötilanne alkaa olla hallinnassa, kunta tekee päätöksen siirtyä pois häiriötilanteen mahdollisesti edellyttämästä tehostetusta toiminnasta ja kriisijohtamisesta. Kunnan tulee varautua, että päivittäiseen palvelutoimintaan palaamiseen ja toimintaedellytysten turvaamiseen kriisin jälkeen saatetaan tarvita voimavaroja ja määrärahoja.

Tiedota häiriötilanteen päättymisestä ja palvelujen järjestämisestä

Kunnan tulee aktiivisesti tiedottaa mm. kuntalaisille, henkilöstölle ja asiakkaille häiriötilanteen päättymisestä, toimenpiteistä sekä palvelujen järjestämisestä.

Häiriötilanteen toiminnan arviointi, tarvittavat muutokset toimintaan, ohjeisiin ja suunnitelmiin

Varaudu häiriötilanteen jälkeen järjestämään toiminnan arviointitilaisuus ja myös kehittämään kuntaorganisaatiota saatujen kokemusten pohjalta. Tarkoitus on, että häiriötilanteen jälkeen arvioidaan tehdyt toimenpiteet, onnistumiset ja mahdolliset kehittämiskohteet ja että toimintaa voidaan parantaa arvioiden pohjalta. Samoin on tarkoitus, että ohjeita ja suunnitelmia tarkistetaan uusien tietojen pohjalta.

Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosääntö

Kunnan päätöksenteko tapahtuu valtuuston hyväksymän hallintosäännön ja kuntalain pohjalta. Kunta voi harkintansa mukaan valmistella erillisen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa käyttöön otettavan johtosäännön. Valtuusto hyväksyy häiriötilanteiden ja poikkeusolojen johtosäännön ja myös sen käyttöönottoa koskevat käytännöt mahdollisessa häiriötilanteessa.

Liite 2. Esimerkkejä häiriötilannekortteista

PALO JA PELASTUS

NÄIN TEET HÄTÄILMOITUKSEN 112

1. Soita hätäpuhelu itse, jos voit.
2. Kerro, mitä on tapahtunut.
3. Osoite: Heikinkuja 4, 04600 Mäntsälä
4. Vastaa kysymyksiin.
5. Kytke puhelimen kaiuttimointo päälle ja jatka auttamista.
6. Toimi annettujen ohjeiden mukaisesti.
7. Lopeta puhelu vasta saatuasi luvan.
8. Opasta lisäapu paikalle.
9. Soita uudelleen, jos tilanne muuttuu.

Voit soittaa hätäpuhelun 112 Suomi-sovelluksella, kun olet ladennut sen puhelimesi etuläteen. Silloin hätäkeskuspäivystäjä näkee välittömästi sijainnin, josta puhelu tulee.

SAIRAUSKOHTAUKSET

SYDÄNKOHTAUS (sydänpersäinen rintakipu)

Tunniaste oireet

- Laaja-alaainen yli 5 min kestänyt rintakipu
- Puristava, vammemainen kiuvuttune rintalehdessä
- Käsvarteen, kaulalle ja hartioihin säteilevää kipua
- Väliä, hikinen ja kalpea iho
- Hengenahdistus, pahoinvointi ja levottomuus
- Selittämätön yhävetäkipu, voimattomuus ja huonovointisuus etenkin naisilla ja diabeetikoilla

Toimi näin

- Rauhoita potilasta
- Laita potilas puoli-istuvaan asentoon, hengitysvaikeudesta kärsivä potilas etukumaraan istuvaan asentoon

SYDÄNPYSÄHDYS

Kun sydän pysähtyy, sekunnit ratkaisevat selviytymisen.

Tunniaste oireet

- Reagoimattomuus puheeseen ja kosketukseen
- Liikkumattomuus ja velttous
- Potilas ei hengitä tai hengitys on heikkoveä eli agoneaalista

Toimi näin

- Soita heti 112
- Avaa potilaan hengitystiet ja tarkista onko hengitysilmekeitä ja ilmevirtausta
- Aloita painantelevitys
- Anna puhalluselvytystä, jos osaat puhaltaa (30 painallusta, 2 puhallusta)
- Käänä potilas heilleksi kylkiasentoon, jos hän osantaa. Poista isot ruuantähteet nielusta sormin. Tarkoeta elvytykseen saa tulla enintään puoli minuuttia.
- Jos et saa elvytettävän hengitysteitä puhtaaksi oksennuksesta, jätää ainoastaan painantelevityksellä ensihoitohenkilöstön paikalle tuloon saakka
- Jatka elvytystä siihen asti, kunnes ensihoitajat antavat sinulle luvan lopettaa.

AVOHALVAUS

Tunniaste oireet

- Puhevaikeus, puheen puuroutuminen
- Nielenimisvaikeus
- Suupielen noikkuminen
- Käden tai jalan äkillinen voimattomuus tai tunnottomuus
- Näköhäiriöt, kaksoiskuvien näkeminen

Toimi näin

- Soita heti 112
- Avaa potilaan hengitystiet ja laita potilas kylkiasentoon

TOIMINTA TULIPALON SATTUESSA

Tulipalo syttyä yllättäen ja kehitty nopeasti. TOIMI NOPEASTI, MUTTA HARKITEN.

PELASTA

Pelasta välittömässä vaarassa olevat ja varoita muita.

SAMMUTA

Yritä sammuttamista, kun palo on vielä hallittavissa. Pysy matalana, vältä savun hengittämistä. Mene lähelle paloa vasta, kun sinulla on alkusammutusväline käyttövalmiina. Älä sammuta vedellä rasvapolia tai jännitteistä sähkölaitetta.

RAJOITA

Rajoita peloa, jos alkusammutus ei onnistunut tai jos sitä ei pystytä suorittamaan. Sulje potilaan ikkunat ja pelotilasta muihin tiloihin johtavat ovet. Älä vaaranna itseäsi.

HÄLYTÄ

Tee hätäilmoitus numeroon 112. Tee hätäilmoitus turvallisesta paikasta pelotilan ulkopuolelta.

OPASTA

Opasta hälytetty apu paikalle.

Yleinen vaaramerkki

Yleinen vaaramerkki on yhden minuutin pituinen nouseva äänimerkki (7 sekuntia) ja laskeva äänimerkki (7 sekuntia) tai kuuluttamalla annettu varoitus

 Vaara ohi -merkki on minuutin mittainen tasainen äänimerkki. Se ilmoittaa, että uhka tai vaara on ohi

 Kokeilumerkki on 7 sekunnin pituinen tasainen ääni (joka kuukauden ensimmäinen maanantai klo 12:00)

Kunnantalon yhteystietoja

Pelastussuunnitelman vastuuhenkilö

Aluevastaava

Laitosmies

Päivystävä laitosmies

Kriisiviestijän muistilista

Kriisin eli odottamattoman, poikkeuksellisen tilanteen puhjetessa **huolehdi ensin mahdollisista häilyksistä ja lisävahinkojen syntyminen estämisestä pelastussuunnitelman / yksikön turvallisuussuunnitelman mukaisesti.**

Onnettomuus- tai väkivaltaatapauksissa tärkeintä on hoitaa ensimmäiseksi akuutti hätätilanteen viranomaisviestintä ja estää mahdolliset lisävahingot tapahtumapaikan tehokkaalla sisäisellä viestinnällä.

Kun mahdolliset viranomais- ja varoitushälytykset on hoidettu, laita kriisiviestinnän ketju liikkeelle heti, kun pystyt.

Uhkaavasta tai puhjenneesta kriisistä ilmoitetaan aina

- omalle esihenkilölle, puhelinnumero
- kunnanjohtajalle Hannu Laurila, 040 314 5200
- palvelualuejohtajalle nimi, puhelinnumero
- hallintojohtajalle Esa Siikaluoma, 040 314 5201
- tulosaluepäällikölle nimi, puhelinnumero
- viestintäkoordinaattorille Katri Lehtonen, 040 314 5911
- turvallisuusvastaavalle Janne Mäkinen, 040 314 5285
- ilmoita välittömästi myös muille, joiden tehtäväkentää asia koskettaa

Häiriö- tai kriisitalanteen ilmettyä esihenkilö muodostaa ymmärryksen tapahtuneesta, tilanteeseen vaikuttaneista olosuhteista sekä tapahtumien mahdollisista kehitysvaihtoehdoista, eli tilannetietoisuuden. Mahdollisesti kehitysmässä olevasta kriisistä on hyvä konsultoida palvelualuejohtajaa, tulosaluepäällikköä tai kunnan turvallisuusvastaavaa.

Muista mainekriisien suuri todennäköisyys nykyisessä verkoviestinnän ja sosiaalisen median aikana.

- Seuraa alasi ja yhteisösi viestintää heikotkin signaalit huomioiden.
- Pidä huolta kunnan maineesta omalla vastuullisella toiminnalla.

Kriisiviestintäryhmä, jota johtaa kunnanjohtaja arvioi tilanteen ja tekee päätöksen mm. medialausuntojen antajista ja haastateltaviksi tarjottavista henkilöistä.

Mäntsälän kunta, Yksikön nimi
 yksikön osoite, postinumero, postitoimipaikka

Toimintaohjeita kriisiviestintätilanteen käynnistämiseksi

Tieto häiriötilanteesta voi tulla kuntaan epävirallisesti tai virallisia kanavia pitkin ja kenelle tahansa. Virallinen hätäkeskuksesta saatu ilmoitus merkitsee luotettavaa taholta saatua, muiden viranomaisten kanssa samanaikaista ja -sisältöistä tietoa kriisin puhkeamisesta. Häiriötilanneilmoitus vaatii aina tiedon todenperäisyyden tarkistamista. Pääsääntöisesti vasta vahvistettu tieto häiriötilanteesta käynnistää kriisiviestinnän prosessin. Jos kuitenkin tieto häiriöstä on levinnyt laajasti mediassa ja sen vahvistaminen viivästyy, julkisuuteen voidaan kertoa, että tietoa parhaillaan vahvistetaan.

1. Tiedon todenperäisyyden varmistaminen
2. kriisiviestinnän käynnistäminen ja tilannekuvan muodostamista edellyttävät toimenpiteet
3. luodaan tilannekuva
4. kartoitetaan kriisin sidosryhmät: Arvioidaan, keihin tai minkälaisiin ryhmiin kriisin vaikutukset kohdistuvat 1) suoraan, 2) epäsuorasti.
5. valitaan kriisiviestinnän välineet ja kanavat: käytetään tehokkaasti viestintäkanavia, joilla saavutetaan keskeisimmät kohderyhmät ja -sidosryhmät.
6. erotetaan kohdennettu ja yleinen viestintä: linjataan tilannekohtaisesti, mitkä ryhmät ja yksilöt tarvitsevat kohdistettua viestintää ja mille sidosryhmille riittää yleinen viestintä.

Kommunikointivälineet Mäntsälän kunnassa

Viestintäväline	Käyttötilanteet	Pääkohderyhmät
Secppp	Kaikki yleiset hälytykset, turvallisuuden varmistamisen kriisitilanteissa, kaksisuuntainen viestintä, henkilökutsu	Kunnan johto ja valmiusjohtoryhmä
Puhelinsoitot, tekstiviesti, Signal / (Whatsapp), (sähköposti)	Kriisiviestinnän avainhenkilöiden informointi välittömästi	Johto, kriisiviestintäryhmä
Teamu-kokoukset	Kriisiviestintäryhmän pikakokoukset	Kriisiviestintäryhmä
Guru (Intranet), infotilaisuudet, puhelinsoitot, tekstiviesti	Kriisitilanteen sisäinen viestintä	Henkilöstö, luottamusjohto, kunnan tytäryhtiöt, Vinkki
Palvelualueen turvallisuussuunnitelman mukaiset viestintävälineet (esim. Wilma)	Poikkeamatilanteen kriisiviestintä	Aulaakat, henkilöstö
Yksikön turvallisuussuunnitelman mukaiset viestintävälineet (esim. Info-Tv)	Kriisitilanteen sisäinen viestintä, myös vaaratilanteet kiinteistöissä	Henkilöstö ja kiinteistön käyttäjät
www.mantsala.fi	Jatkuva ulkoinen informointi	Kuntalaiset, media ja muut ulkoiset kohderyhmät sekä henkilöstö
www.mantsala.fi, kriisiviestintäsivu	Vakava, meneillään oleva kriisitilanne	Kuntalaiset, media ja muut ulkoiset kohderyhmät sekä henkilöstö
Kunnan facebook, Twitter? msu?	Vakava, meneillään oleva kriisitilanne	Kuntalaiset, media ja muut ulkoiset kohderyhmät sekä henkilöstö